

Yere dan
DONKOW
Sira

Nansaaratile tun y'a danmako ye

Kako Kane

Le figuier

Kako Kane

Nansaaratile tun y'a danmako ye

ISBN : 2-84258-046-X

Dépôt légal : troisième trimestre 1998

© Le figuier, 1998

*Sariya te maa si bolo ka yelema si don gafe in na, i
n'a fo k'a bayelema kan were la, walima k'a dila k'a
don baara sugu were kono, fo n'a y'a soro «Le fi-
guier» ka yamaruya kerengerennen dir'a tigi ma.*

Le figuier

I - MUN YE FARAFIN SE AMERIKI ?

Jaw dilanbaga : Ali Zorome
Babu latilenbaga : Cekoro Sangare
© Le figuier, 1998

Dijne ye gun belebele duuru ye : Farafinna gun, Ameriki gun, Azi gun, Eropu gun, ani Oseyani gun.

Tubabuw donna Farafinna ni sira fila de ye : jago sira ani diina sira. O sira ninnu nana bange ko ba fila la : jonfeere ani tubabumara an ka jamanaw kan. Jonfeere kera kabako ye ! Ka du dow baarakelanin kelen mine ka taa n'o ye yoro la, an'a somogo te se ka mogon lakodon yoro min na abada ; ka jamana ce n'a muso keneman n'a kolokenew mine ka t'olu feere dinye fan were fe; k'i bo hooonyala la i fa bara, ka taa i don jonya la wali jamana kan. Wa fo ka taa dinye wuli, o maaw ka dunanya te ban tugun. Kabako !

O mogonna joli bora an ka jamanaw kono ? Kodonnaw ko k'a be milion biyirika bo...

Farafin be fan o fan, kana pininkali ke, a buruju ye Farafinna ye, n'o be weele ko Afiriki. Ameriki sigibaga folo ye Endiyenw ye .

Farafin sera Ameriki cogo di ? Kosa in na, tarikitigi dow ko ko dunan folo minnu sera Ameriki gun kan, k'o ye mandenkaw ye. O kofe, farajew ye Ameriki togo men, ko sanu caman be yen, ko a dugukolo ka di, wa k'a ferelen don.

Faraje do tun be yen, porotugesu tun don, ko Kirisitofu Kolonbu, o de kera faraje folo ye min

sera Ameriki. Ale de ye yen mankutu ke tow ye, ka soro k'a sira jira u la. O kelen, Esipanoluw y'u firi Ameriki gun kan, ka forobaw bin-bin fan bee. Baara fanga nana bonya u ma, u sorola ka Endiyenw mine k'u ke jonw ye. Baara nana gan olu fana na tugun, fo k'u caman faga ; ka laban k'u ka foroko yooboyaaba. O kofe, u ka tubabumori do, n'o togo tun ye ko Lasi Kaazasi, o wulila ka taa Esipani jamana kan, ka taa a fo faamaw ye ko baradenntanya b'u la Ameriki, ko ka mogon caman bila ka taa fara u kan, walasa forow na se ka baara. Fen bee kera, o waati la, ko ka endijenjonw falen ni farafinw ye. Bawo, ko farafin kolo ka gelen, a ni ka fasan.

Kojugu de daboto file i koro !

San 1550 waatiw la, porotugesuw ka jamana faaba kono, Lisiboni, n'i tun ye mogon tila kulu tan ye, i tun b'a soro kulu kelen bee ye farafin ye. O b'a jira ko farafin tun ka ca Eropu gun kan o waatiw la.

Jamana minnu tun ye farafin feereli k'u ka nafasorosira do ye, o tun ye Porotugali, Olandi, Faransi, ani Angile jamana.

Farafinw tun be mine cogo di ka taa Ameriki ?

Farajew n'u ka jonminenaw tun be jigin kungo kono, k'u den-den duguw lamini na, ka mogow fofo. Farajew ni farafinfaama dow fana da tun be

Jonfeere : nin b'a jira ko tubabuw dɔɔn tun te.

file kelen na. O farafinfaamaw tun be kele bin duguw kan, ka mɔgow mine, ka taa u feere tubabuw ma.

Tubabuw nato tun be na ni fen caman ye u fe: o be i n'a fo tubabudɔlo, dungarew, jɔw, latikolon, masirimafen caman werew, finiw, tubabumarifaw, wari, ani manamanafen caman werew...

San 400 de kera nin waale jugu in na : farafinden gojogojo miliyon keme de feerela nin cogo in na, k'u layereke diɛ fan tan ni naani na. Ce ni muso b'o la. Maninka, bamanan, fula, bawulen, wolɔfo, moosi, awusa, farafin siya to bee...

Diɛ yelemana, ka siyaw dorogo jɔɔn na. Ameriki konɔ bi, farafin be miliyon bisaba bo. Sorodasiya te sorodasiya ye, farikolonenaje sugu o sugu, siyansi, foli, politigi, kalan, seko ni donko, nafasoro siraw... Farafin be ten kan fan caman. Nka halibi, siyawoloma dɔɔnin be ka boli farafinw kan ; o de be k'a to ni caman be segen ni naani na Ameriki konɔ, an be don min na i ko bi.